

Regional biblioteksplan 2018-2021 Region Norrbotten - bilaga

Innehåll

Inledning	3
Bibliotek i Norrbotten	4
Styrdokument	6
Biblioteksverksamheten inom Region Norrbotten	6
Regionbibliotek Norrbotten	6
Samverkan - för bättre bibliotekstjänster i länet och landet.....	7
Läs- och litteraturfrämjande – för ett levande läsande län	8
Det digitala biblioteket - för ökad demokrati och delaktighet	10
Mångfald – för öppna och tillgängliga bibliotek med flera språk	11
Kvalitetsarbete – för en professionell verksamhet	13
Norrbottens museums bibliotek	14
Medicinsk biblioteksverksamhet.....	15
Bilaga: Bibliotekslag 2013:801	16
Bilaga: Styrdokument	19
Kulturplan för Norrbotten 2018-2021	19
Regional utvecklingsstrategi (RUS)	19
Bibliotekslag (2013:801).....	20
Lag om nationella minoriteter och minoritetspråk (2009:724)	
Språklag (2009:600).....	20
Konventionen om barnets rättigheter.....	21
Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	21
Handlingsprogram för läsfrämjande.....	21

Inledning

Kommuner och landsting ska utforma och anta biblioteksplaner som beskriver inriktning och arbetsområden för de biblioteksverksamheter som de är huvudman för (*Bibliotekslag 2013:801*). Regional biblioteksplan för Norrbotten 2018-2021 omfattar därmed den biblioteksverksamhet som bedrivs inom Region Norrbotten. Inom Kulturenheten, Avdelningen för regional utveckling, finns Regionbibliotek Norrbotten och Norrbottens museums bibliotek. Inom hälso- och sjukvården finns medicinsk biblioteksverksamhet vilken bedrivs av biblioteket vid Luleå tekniska universitet på uppdrag av Region Norrbotten.

Ansvariga för planen är Kulturenheten inom Avdelningen för regional utveckling och Forsknings- och innovationsenheten inom Utvecklingsavdelningen. Biblioteksplanen ska genomföras och följas upp i årliga verksamhetsplaner. Uppföljning sker även inom ramen för kultursamverkansmodellen och den regionala kulturplanen.

Den regionala biblioteksplanen har arbetats fram av Regionbiblioteket i samarbete med Norrbottens museum och Forsknings- och innovationsenheten. Planen antogs av Regionstyrelsen 2 maj 2018 och den revideras vart fjärde år.

I det som följer ges först en beskrivning av vilka bibliotek som finns i Norrbotten och de styrdokument som planen utgår ifrån. Därefter ges en närmare beskrivning av de biblioteksverksamheter som Region Norrbotten är huvudman för och vilka insatsområden de ska arbeta med under biblioteksplanens period 2018-2021.

Bibliotek i Norrbotten

Biblioteksväsendet i Sverige omfattar folkbibliotek, skolbibliotek, läns- och regionbibliotek, universitet- och högskolebibliotek, lånecentraler och övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet. Dessa bibliotek omfattas av Bibliotekslagen (2013:801), se bilaga.

Län och regioner ska bedriva regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet enligt Bibliotekslagen och enligt Förordning om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2010:2012), även kallad kultursamverkansmodellen. Inom Region Norrbotten bedrivs den regionala biblioteksverksamheten enligt kultursamverkansmodellen av Regionbibliotek Norrbotten. Regionbiblioteket är ett resurscentrum för kommunernas folkbibliotek för att stödja biblioteksutveckling i länet. Det görs genom samordning, projektledning, handledning och rådgivning. Norrbottens museum har ett fysiskt bibliotek med samlingar om arkeologi, bebyggelse och byggnadsvård, etnologi, geografi, konst, kulturvetenskap, lokalhistoria, museologi och andra ämnesområden som berör Norrbottens län. Museibiblioteket är en kunskapsresurs och en del av Arkivcentrum Norrbotten. Den medicinska biblioteksverksamheten inom Region Norrbotten tillhör forskningsorganisationen och hälso- och sjukvården. Det medicinska e-biblioteket tillhandahålls genom avtal med Luleå tekniska universitet (LTU).

Norrbottens kommuner ansvarar för folk-, skol- och gymnasiebiblioteksverksamhet. Folkbiblioteken i kommunerna omfattar huvudbibliotek, filialer eller områdesbibliotek och bokbussar. Sammanlagt finns det 44 folkbiblioteksenheter varav 7 är bokbussar. Den lulesamiska bokbussen, vilken ägs av Tysfjord kommun i Norge, besöker platser i Gällivare. Folkbiblioteken samverkar med olika aktörer i kommunerna kring uppsökande verksamhet för att nå människor med litteratur och andra tjänster. Regionbiblioteket och folkbiblioteken driver tillsammans två digitala bibliotek, Bibblo.se och Polarbibblo.se. Luleå kommun har även ett bibliotek för vuxenutbildningen och ett för räddningstjänsten.

Några av kommunernas bibliotek är integrerade folk- och skolbibliotek. Skolbiblioteken lyder under skollagen (2010:800). Det finns även bibliotek vid några friskolor i länet. Luleå tekniska universitet har biblioteksverksamhet i Luleå, Piteå och i Skellefteå med forskare och studenter som primära målgrupper. Allmänheten har också tillgång till universitetets samlingar. Det finns bibliotek vid Sunderby folkhögskola i Luleå och Framnäs folkhögskola i Piteå. I

Jokkmokk finns Åjttes bibliotek och Samernas bibliotek. Institutet för rymdfysik i Kiruna och Nordkalottbiblioteket i Övertorneå är specialbibliotek i länet.

Kungliga biblioteket, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) och Sveriges depåbibliotek och lånecentral är statliga bibliotek med uppdrag att samverka med landets biblioteksverksamheter. Kungliga biblioteket, som är Sveriges nationalbibliotek, har i uppdrag att ha nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. För den regionala biblioteksverksamheten är övriga läns- och regionbibliotek i landet viktiga samarbetspartners. Regionbiblioteket ingår i Föreningen för regional biblioteksverksamhet (FRB) vars syfte är att utifrån ett regionalt perspektiv främja biblioteksutvecklingen i landet.

Styrdokument

- *Kulturplan för Norrbotten 2018-2021*
- *Regional utvecklingsstrategi (RUS)*
- *Bibliotekslag (2013:801)*
- *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)*
- *Språklag (2009:600)*
- *Konventionen om barnets rättigheter*
- *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*
- *Handlingsprogram för läsfrämjande, Statens kulturråd*

Den regionala biblioteksplanen utgår ifrån ovanstående styrdokument. En beskrivning av dem ges i bilagan Styrdokument.

Biblioteksverksamheten inom Region Norrbotten

Regionbibliotek Norrbotten

Region Norrbotten ska bedriva regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande arbete i enlighet med Förordning om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2010:2012), även kallad kultursamverkansmodellen. Regioner och landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet i syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. (Bibliotekslag 2013:801).

I Kulturplan för Norrbotten 2018 – 2021 beskrivs de utvecklingsinsatser som Regionbiblioteket ska arbeta med under planperioden. Insatserna i kulturplanen har fastställts genom dialog med folkbiblioteken och kommunerna. Kulturplanen är också utgångspunkten för den regionala biblioteksplanen.

*Regionbibliotekets verksamhetsidé:**”Regionens nav för folkbibliotekens utveckling i Norrbotten”.*

Regionbibliotekets uppdrag är att stödja länets kommuner i arbetet med att utveckla folkbibliotekens verksamheter. Det sker genom samordning, projektledning, handledning och rådgivning. Arbetet ska bidra till att bibliotekslagen uppfylls i Norrbotten och förbättra tillgången till bibliotekstjänster för länets invånare. Den regionala biblioteksplanen är även ett strategiskt och vägledande dokument för folkbiblioteken och deras lokala plan- och målarbete.

Utvecklingsområden för Regionbiblioteket 2018-2021:

- ❖ Samverkan – för bättre bibliotekstjänster i länet och landet
- ❖ Läs- och litteraturfrämjande - för ett levande läsande län
- ❖ Det digitala biblioteket - för ökad demokrati och delaktighet
- ❖ Mångfald – för öppna och tillgängliga bibliotek med flera språk
- ❖ Kvalitetsarbete – för en professionell verksamhet

Samverkan - för bättre bibliotekstjänster i länet och landet

I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka. (Bibliotekslag 2013:801).

Regionbiblioteket och folkbiblioteken har en gemensam organisation, *Biblioteken i Norrbotten*. Samarbetet inom organisationen ska leda till förbättrade tjänster och utbud och mer likvärdig tillgång till bibliotek i regionen. Bibliotekspersonalens samlade kompetens kommer hela länet till del.

Regionbiblioteket leder och organiserar arbetet inom *Biblioteken i Norrbotten*. En struktur har skapats för drift och utveckling av gemensamma bibliotekstjänster. Regionen har för kommunerna upphandlat ett länsgemensamt biblioteksdatasystem för mediesamarbete och en webbportal för digitala bibliotekstjänster på Bibblo.se. Tillsammans med folkbiblioteken driver och utvecklar Regionbiblioteket webbplatsen Polarbibblo.se som vänder sig till barn. Arbetsgrupper med personal från folkbiblioteken och Regionbiblioteket arbetar utifrån uppdragsmål fastställda av bibliotekscheferna. Samverkansavtal reglerar samarbetet mellan regionen och kommunerna. Strategiska dokument som strategi för läsfrämjande, mediepolicy och kommunikationsplan finns framtagna.

Regionbiblioteket samarbetar med andra regionala verksamheter som Barnhälsovården inom Region Norrbotten för barns

språkutveckling, Norrbottensmusiken för barns eget skapande och med Resurscentrum för litteratur kring läs- och litteraturfrämjande. De regionala biblioteksverksamheterna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen samverkar kring kompetensutveckling och läs- och litteraturfrämjande arbete.

Inom Föreningen för regional biblioteksverksamhet (FRB) samverkar landets läns- och regionbibliotek kring den egna kompetensutvecklingen och för främjandet av en biblioteksutveckling i landet. Föreningen ska följa utvecklingen och fungera som remissinstans, motpart och samarbetspartner till andra aktörer inom området.

Kungliga biblioteket har i uppdrag av regeringen att lämna ett förslag till en nationell biblioteksstrategi för Sverige. Utifrån bibliotekslagens bestämmelser ska de föreslå långsiktiga mål och strategier för att främja samverkan och kvalitetsutveckling för biblioteken i landet. Förslaget ska bland annat belysa bibliotekarieyrkets roll och förutsättningar, bibliotekens roll för att främja litteraturens ställning och för det demokratiska samtalet, den fria åsiktsbildningen och förmågan till kritisk analys och källkritik. Den nationella biblioteksstrategin kommer att beröra de bibliotek som finns i Norrbotten och den fortsatta samverkan mellan bibliotek i länet och landet.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018-2021:

- Samordna och utveckla samarbetet inom organisationen *Biblioteken i Norrbotten* och tillsammans med folkbiblioteken ta fram planer och överenskommelser kring strategiskt viktiga samarbetsområden
- Samverka med andra aktörer i Norrbotten och ingå i regionala och nationella nätverk för en biblioteksutveckling gynnsam för regionen och länets folkbibliotek
- Samverka med de regionala biblioteksverksamheterna i Västerbotten, Västernorrland och Jämtland-Härjedalen kring biblioteksutveckling.

Läs- och litteraturfrämjande – för ett levande läsande län

Läs- och litteraturfrämjande arbete är ett av folkbibliotekens grunduppdrag och ett område inom kultursamverkansmodellen. Utifrån människors olika behov ska biblioteken erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel. Biblioteken ska även främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning. (Bibliotekslag 2013:801).

Regionbiblioteket och folkbiblioteken i Norrbotten har inom organisationen *Biblioteken i Norrbotten* en gemensam strategi för läsfrämjande. Den utgår ifrån bibliotekslagen och Statens kulturråds handlingsprogram för läsfrämjande. Syftet med det gemensamma arbetet är att öka kunskapen om läsningens betydelse för människors utveckling och delaktighet i samhällslivet. Arbetet ska bidra till ett ökat intresse för läsning bland invånarna. Barn och ungas språkutveckling och lust till läsning är av särskild betydelse, liksom de prioriterade grupperna enligt bibliotekslagen, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Biblioteken i Norrbotten har arbetat med pojkar och män, små barn och vuxna i barns närhet samt personer som talar andra språk än svenska som primära målgrupper för läsfrämjandearbetet. En årlig kommunikationsplan tas fram och som utgår ifrån läsfrämjandestrategin. Kommunikationsaktiviteter på regional och lokal nivå planeras och genomförs under året för att stödja det läsfrämjande arbetet. Regionbiblioteket leder projekt och samordnar insatser för kompetensutveckling för att stärka bibliotekspersonalen och arbetet i kommunerna.

Webbplatsen Polarbibblo.se drivs av Regionbiblioteket i samarbete med folkbiblioteken. Den finns för att barn ska få göra sin röst hörd och för att stimulera och stödja barns läsande och skrivande. Hit kan barn och unga skicka in sina egna texter, dikter, berättelser, bilder och lästips. Polarbibblo.se är en trygg webbplats för barn, allt material som skickas in redigeras av personal vid folkbiblioteken och Regionbiblioteket innan publicering. Barnens egna lästips har länkar till Bibblo.se så att barn kan låna och reservera den litteratur som finns på biblioteken. Länkar finns även till Legimus som är en nationell katalog med talböcker och annat material för personer med läsnedsättning.

För att främja bildning och upplysning inom litteratur och läsfrämjande driver Regionbiblioteket webbresursen Norrbottensförfattare. Där presenteras porträtt av författare som har anknytning till Norrbotten. Författarporträtten finns på Bibblo.se, den gemensamma webbplatsen för *Biblioteken i Norrbotten*. Genom att vara en del av Bibblo.se kan besökaren låna och reservera ur bibliotekens samlingar och enkelt nå andra e-tjänster.

Resurscentrum för litteratur drivs av Region Norrbotten och har i uppdrag att lyfta litteraturen som konstform och att underlätta författarskap, utgivning av litteratur och litteratursamverkan i Norrbotten. Resurscentrum för litteratur och Regionbiblioteket

genomför gemensamma projekt och insatser i samarbete med folkbiblioteken och författare i länet. Ett exempel är Mentorskapsprogrammet där barn fick enskild handledning av en professionell författare för att utveckla sitt skrivande. Ett annat är den tävling som anordnades för att stimulera unga att skriva på meänkieli.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018-2021:

- Initiera och stödja kompetensutveckling om läs- och litteraturfrämjande metoder och samordna regionala kommunikationsaktiviteter för att främja litteratur och läsning
- Samordna arbetet med Barnens första språk för små barns första möte med litteraturen och för ökad kunskap hos vuxna om språkutvecklingens betydelse
- Samordna och utveckla arbetet med Polarbibblo.se för att stimulera och stödja barns läsande och skrivande, för det egna skapandet och barns rätt att uttrycka sig
- Synliggöra norrbottnisk litteratur och författarskap i samarbete med folkbiblioteken och Resurscentrum för litteratur och medverka i regionens temaår

Det digitala biblioteket - för ökad demokrati och delaktighet

Biblioteken i landet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Litteratur ska finnas tillgänglig i olika former och utbud och tjänster ska utgå ifrån människors egna behov och förutsättningar. Folkbiblioteken har ett särskilt uppdrag att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. (Bibliotekslag 2013:801).

Förmåga att söka, sortera, värdera och använda information krävs för att människor ska ha möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter, och för ett aktivt agerande och deltagande i samhället. Med rätt teknik, utbud och kompetens hos personalen, är folkbiblioteken en viktig resurs för staten, regionerna och kommunerna i arbetet för ökad digital kompetens bland invånarna. Kungliga biblioteket har fått i uppdrag att, tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna, genomföra ett digitalt kompetenslyft hos folkbibliotekspersonalen under 2018-2020. Den regionala biblioteksverksamheten ska fungera som kompetens- och utbildningsnoder och på så sätt bidra till en likvärdig biblioteksverksamhet i landet. (*Uppdrag till Kungl. biblioteket om digitalt kompetenslyft*, Diariernr: Ku2016/02084/KO, Ku2017/02646/KO).

Biblioteken i Norrbottens ska arbeta med den digitala biblioteksanvändaren som prioriterad målgrupp. En arbetsgrupp har skapats inom samarbetet för planering och genomförande av ett digitalt kompetenslyft bland bibliotekspersonalen. Regionbiblioteket och folkbiblioteken har tillsammans gjort insatser för att stärka kompetensen bland personalen om de egna digitala bibliotekstjänsterna och genomfört konferenser om digitaliseringen i samhället.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018-2021:

- Tillsammans med folkbiblioteken i länet planera och genomföra ett digitalt kompetenslyft bland bibliotekspersonalen för ökad digital delaktighet i regionen
- Samverka med Kungliga biblioteket och läns- och regionbibliotek i landet inom arbetet för ett nationellt digitalt kompetenslyft
- Arbeta efter framtagna strategier för läsfrämjande och under 2019 samordna regionala aktiviteter med fokus på den digitala biblioteksanvändaren
- I dialog och samverkan med länets kommuner och andra regionala aktörer utveckla Polarbibblo.se till en webbplats för barn på svenska, samiska och meänkieli.

Mångfald – för öppna och tillgängliga bibliotek med flera språk

Biblioteken ska vara tillgängliga för alla vilket innebär att arbete för personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och urfolket samt personer med annat modersmål än svenska ska vara prioriterat. (Bibliotekslag 2013:801).

Norrbotten har i olika sammanhang beskrivits som de många språkens län i och med att de nationella minoritetsspråken och urfolkets språk talas i regionen. Merparten av länets kommuner är också förvaltningsområde för ett eller flera nationella minoritetsspråk. Region Norrbotten är förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Därutöver talas en mängd andra språk i länet. Biblioteken har ett viktigt uppdrag i att erbjuda aktiviteter, tjänster, information och litteratur på de språk som finns eller efterfrågas i länet.

Av stor vikt är revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken och urfolkets språk, det vill säga att stärka språken, och även kulturen, så att de bevaras och utvecklas. För ett språks överlevnad är barn och unga viktiga målgrupper, och att de får möjlighet att använda och utveckla sitt språk. Biblioteken har ett särskilt ansvar att synliggöra språken och erbjuda aktiviteter i kommunerna.

Biblioteken i Norrbotten har ett gemensamt biblioteksdatasystem, lånekort och medietransporter. Det innebär att kommunernas

samlade utbud av litteratur och medier finns tillgängligt för länets invånare. En mediepolicy reglerar ansvarsfördelningen av de nationella minoritetsspråken, urfolkets språk och andra språk. Inom läsfrämjandeprojektet *Fjäll till kust* var utveckling av aktiviteter på fler språk ett delmål, och med de nationella minoritetsspråken som särskild insats. Regionbiblioteket har tagit fram guiden *Nationella minoriteter och urfolket samer : strategier, fakta och inköpsvägar* (2017) för att stödja folkbibliotekens arbete. Guiden har även spridits i landet. Tillsammans med Resurscentrum för litteratur har insatser gjorts för att främja läsning och skrivande på de nationella minoritetsspråken.

Regionbiblioteket driver tillsammans med folkbiblioteken webbplatsen Polarbibblo.se. Med stöd av Statens kulturråd har en utredning gjorts om hur Polarbibblo.se kan utveckla tekniken och hur den kan nå barn som talar samiska och meänkieli. Samtal har förts med representanter för språken vilka är positiva till att Polarbibblo.se utvecklas för att stödja barns språkutveckling och det egna skapandet.

Inom projektet *Fjäll till kust* har Regionbiblioteket och folkbiblioteken arbetat med målgruppen nyanlända och personer med annat modersmål än svenska. Kommunikationsmaterial har tagits fram för introduktion och välkomnande till biblioteket. Nya metoder har utprovats av biblioteken och seminarier för kompetensutveckling har anordnats av Regionbiblioteket.

Biblioteken i Norrbottens läsfrämjandestrategi har personer med funktionsnedsättning som prioriterad målgrupp. Utbildningsmaterial har tagits fram om funktionsnedsättningar och bemötande på biblioteket. Seminarier och utbildningstillfällen har anordnats för ökad kunskap bland personalen. Lokala och regionala aktiviteter genomförs i syfte att öka tillgängligheten till biblioteken.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018-2021:

- Stödja folkbibliotekens utvecklingsarbete och mediesamarbete för personer som talar de nationella minoritetsspråken och urfolkets språk
- I dialog och samverkan med länets kommuner och andra regionala aktörer utveckla Polarbibblo.se till en webbresurs för barn på svenska, samiska och meänkieli
- Erbjud handledning till de folkbibliotek som vill utveckla biblioteksrummet som en öppen och tillgänglig plats, och stödja arbetet med att nå personer med annat modersmål än svenska

- Ta fram årliga handlingsplaner för tillgänglighet och arbeta efter framtagen strategi för läsfrämjande för att under 2018 samordna regionala aktiviteter för personer med funktionsnedsättning

Kvalitetsarbete – för en professionell verksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten ska främja folkbibliotekens arbete med kvalitet (Bibliotekslag 2013:801). Användbara metoder och verktyg för planering, genomförande och uppföljning av verksamheten är en del av kvalitetsarbetet. Kungliga biblioteket, kommunerna och de regionala biblioteksverksamheterna i landet ska tillsammans följa upp landets biblioteksplaner, hur de har utformats och hur de används. Det görs inom gruppen Kvalitetsdialog som leds av Kungliga biblioteket. Skrifter och handböcker har tagits fram för ökad kunskap om biblioteksplaner och om metoder och modeller för kvalitetsarbete.

Regionbiblioteket har introducerat metoder för kvalitetsarbete i Norrbotten inom läsfrämjandeprojektet *Fjäll till kust*. Ett utbildningsmaterial finns framtaget för att skapa lokala läsfrämjandeplaner. Materialet innehåller fakta och frågeställningar för samtal i biblioteken, mall för en läsfrämjandeplan och med beskrivningar av metoder och verktyg för kvalitetsarbete. I samarbete med Luleå tekniska universitet har metoder undersökts för att följa upp utvecklingsarbete på biblioteken. Det finns ett fortsatt stort behov av att stödja och utveckla kvalitetsarbetet.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018-2021:

- Sprida kunskap om metoder och stödja folkbibliotekens kvalitetsarbete för professionalitet i arbetssätt och tjänster
- Genom kunskap och handledning stödja folkbibliotekens arbete med att ta fram lokala läsfrämjandeplaner för ett långsiktigt och hållbart arbete
- Tillsammans med Kungliga biblioteket och kommunerna medverka i arbetet med att följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Norrbottnens museums bibliotek

Norrbottnens museums bibliotek är en kunskapsresurs med böcker, skrifter och tidskrifter om arkeologi, bebyggelse och byggnadsvård, etnologi, geografi, konst, kulturvetenskap, lokalhistoria, museologi och andra ämnesområden som berör Norrbottens län och Norrbottens museums verksamhet. Boksamlingen omfattar litteratur från 1500-talet och framåt. De olika samlingarna kompletterar varandra och erbjuder omfattande och delvis unikt material från och om hela Norrbotten.

Museibiblioteket är delaktig i läns museets breda kulturarvsverksamhet och en part i Arkivcentrum Norrbotten – som även omfattar Norrbottens museums arkiv och Norrbottens Föreningsarkiv – med bemannad forskarmottagning. Museets biblioteksbestånd är sökbar via den nationella söktjänsten LIBRIS.

Besökare och distansanvändare får hjälp med förfrågningar och önskat material för studier på plats eller via försändelse. Det är ett referens- och tjänstebibliotek som endast tillhandahåller lån inom den egna organisationen, men besökare kan läsa litteraturen på plats och erbjuds kopieringsmöjligheter.

Utöver ordinarie öppettider tas besökare emot efter överenskommelse, för enskild forskning eller studiebesök. Vid evenemang hålls föredrag och andra programpunkter i bibliotekslokalen som är utrustad med teknik för bild och ljud, inklusive teleslinga.

Från och med 1 augusti 2017 trädde lagen som reglerar offentligstyrda museer i kraft, Museilag (2017:563). Där fastställs att: *Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.*

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021:

- Fortsätta arbetet med digitalisering och tillgängliggörande av samlingarna för olika målgrupper med fokus på tillgänglighet, jämställdhet, jämlikhet och mångfald
- Genom informations- och utbildningsarbete till allmänheten skapa större deltagande och ökad spridning av materialet
- Öka pedagogiska och andra förmedlingsinsatser för att nå nya grupper, särskilt barn och unga i grund- och gymnasieskolor
- Stärka bibliotekets roll som undervisningsresurs och kunskapskälla gentemot forskarsamhället.

Medicinsk biblioteksverksamhet

Sjukhusbiblioteken i Norrbotten stängdes under 2017 i enlighet med regionsstyrelsens beslut. Medarbetare inom Region Norrbotten har fortsatt tillgång till bibliotekstjänster via det medicinska e-biblioteket.

Den medicinska biblioteksverksamheten är sedan 2018 en del av Region Norrbottens forskningsorganisation och man har träffat ett avtal med Luleå tekniska universitet (LTU) avseende medicinsk biblioteksverksamhet. Avtalet innebär att medarbetare i Region Norrbotten har tillgång till bibliotekstjänster via det medicinska e-biblioteket, samt har möjlighet att få användarstöd via universitetsbiblioteket vid LTU. Det medicinska e-biblioteket nås via Region Norrbottens intranät.

Medarbetare har tillgång till kompetens för stöd och utbildning i form av:

- Biblioteksresurs under kontorstid, på universitetsbiblioteket eller digitalt
- Möte med bibliotekarie på Sunderby sjukhus vid behov
- Handledning med biblioteksspecialist
- Beställning av sökuppdrag
- Beställning av material, exempelvis fjärrlån och artiklar
- Kurser för personalgrupper
- Kurser för studenter vid läkarutbildningen vid Sunderby sjukhus

Utvecklingsinsatser för perioden 2018-2021:

- Arbeta strategiskt enligt kommunikationsplan med att synliggöra och öka kännedomen, bland Region Norrbottens medarbetare, om det medicinska e-biblioteket och de tjänster som erbjuds via universitetsbiblioteket
- Utveckla och vid behov revidera medicinska e-bibliotekets informationssida på intranätet så att relevant information finns tillgänglig för medarbetare
- Kontinuerligt utvärdera och utveckla samarbetet med universitetsbiblioteket
- Anpassa och utveckla de bibliotekstjänster som Region Norrbottens medarbetare efterfrågar
- Tillsammans med universitetsbiblioteket skapa en årlig planering för utåtriktad verksamhet

Bilaga: Bibliotekslag 2013:801

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete,

verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen. *Lag (2017:768)*.

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Bilaga: Styrdokument

Kulturplan för Norrbotten 2018-2021

Samverkansmodellen infördes 2011 för att skapa ett ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer inom konst- och kulturområdet. Modellen omfattar sju områden för den regionala kulturpolitiken. Regional museiverksamhet samt biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande är två av områdena.

Kulturplan för Norrbotten 2018-2021 beskriver hur regionen, tillsammans med kommuner, civila samhället och kulturaktörer, vill arbeta med utveckling och samverkan inom kulturområdet. Kulturplanen tar sin utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen, regionens planer för länets utveckling och dess värderingar och vision.

Region Norrbottens kulturpolitiska inriktning lyder:

"Kulturen är en dynamisk och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. I Norrbotten finns det förutsättningar för konstnärligt skapande som utforskar nya områden, överskrider gränser och synliggör olika aspekter av vår tillvaro. Med framtidstro och god självkänsla skapas ett attraktivt län med brett kulturutbud och stort livsutrymme dit människor vill komma, där de vill stanna, vara delaktiga och bidra. Tillsammans i Norrbotten skapar vi bästa livet och bästa hälsan."

Regional utvecklingsstrategi (RUS)

Region Norrbotten är regionalt utvecklingsansvarig i Norrbotten. Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) tas fram i samarbete med kommunerna, Länsstyrelsen i Norrbottens län, myndigheter, Sametinget, civilsamhället och övriga aktörer i länet. Den innehåller överenskommelser om vilka utvecklingsinsatser som ska göras för olika prioriterade områden. En ny strategi är under arbete. Flera av strategins områden berör biblioteksverksamhet, exempelvis god livsmiljö, kompetensförsörjning och insatser för det livslånga lärandet. Likaså arbete för integration, mångfald, delaktighet och en god folkhälsa.

Sveriges län och regioner har undertecknat regeringens avsiktsförklaring om att de delar målet om att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. *En regional agenda – För ett hållbart digitaliserat Norrbotten* utgör kunskapsunderlag i arbetet med RUS. Digitalisering, digital infrastruktur och kompetens hos befolkningen är viktiga områden för

länets utveckling. Ett arbetsområde är att minska det digitala utanförskapet och öka människors tillgång till och kunskaper att använda digital teknik. Där är bildningsförbund, bibliotek och andra intresseorganisationer viktiga aktörer.

Bibliotekslag (2013:801)

Lagen omfattar det allmänna biblioteksväsendet vilket innebär all offentligt finansierad biblioteksverksamhet i Sverige.

Ändamålsparagrafen lyder:

"2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla."

Personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och urfolket samerna samt personer med annat modersmål än svenska är prioriterade målgrupper i bibliotekslagen. Den regionala biblioteksverksamheten regleras i bibliotekslagens 11 §.

"Varje landsting, och de kommuner som inte ingår i ett landsting, ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet."

Bibliotek ska samverka för att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser. Kungliga biblioteket ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna, följa upp landets biblioteksplaner, hur de har utformats och hur de används.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) Språklag (2009:600)

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter och lika många erkända minoritetsspråk. Nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar, De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Europarådets två ramkonventioner till skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk ratificerades år 2000. En lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft den 1 januari 2010. Samerna är dessutom ett urfolk och har även sina språkliga rättigheter skyddade i grundlagen.

Den 1 juli 2009 infördes en ny språklag (2009:600) om svenskans och andra språks ställning och användning i det svenska samhället. I språklagen anges svenska som huvudspråket i det svenska samhället, men det allmänna har en skyldighet att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Alla som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt språk. Ramkonventionerna tillsammans med språk- och bibliotekslagen visar på vikten av att prioritera de nationella minoriteterna och urfolket samer inom biblioteksverksamheten.

Konventionen om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter antogs 20 november 1989 och Sverige anslöt sig till den 1990. Barnens bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata institutioner, myndigheter eller organ.

I Kulturplan för Norrbotten 2018-2021 anges att alla barn och unga ska ha tillgång till ett rikt kulturliv, med möjligheter till egna upplevelser och skapande. Kultur ska vara en självklar del i vardagen, både i skolan och på fritiden – oavsett var en bor eller vem hen är. Barn och ungas tillgång till kultur är ett prioriterat område för samverkan mellan Region Norrbotten och kommunerna, likväl som för Region Norrbottens kulturinstitutioner.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventions syfte är att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Personer med funktionsnedsättning är personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på samma villkor som andra.

Region Norrbotten och länets kommuner har ett ansvar för att bidra till att de nationella delmålen för ett tillgängligt kulturliv uppfylls. Bibliotekslagen anger också att personer med funktionsnedsättning är en prioriterad målgrupp för biblioteken i landet.

Handlingsprogram för läsfrämjande

Riksdagen har fattat beslut om nationella mål för litteratur- och läsfrämjande. Alla i Sverige ska få möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Statens

kulturråd har ett uppdrag att initiera, samordna och följa upp läsfrämjande insatser utanför skolan och som är av nationellt strategiskt intresse. Ett handlingsprogram för läsfrämjande finns framtaget med insatser för att öka läsningen hos barn och vuxna. Handlingsprogrammet ska genomföras i samverkan med olika aktörer i landet, däribland regioner och kommuner. I programmet anges bland annat ökat stöd till litteraturutgivning på de nationella minoritetsspråken och urfolkets språk, insatser för språkutveckling bland de yngsta barnen och för vuxna som inte läser.